

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

СИДОРЕНКО ЮЛІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 65.016.1:338.47

**ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04– економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Кушнір Таміла Борисівна,
Харківський державний університет харчування та торгівлі, доцент кафедри економіки підприємств харчування та торгівлі

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ларіна Рена Рінатівна,
Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, м. Ялта, завідувач кафедри менеджменту

кандидат економічних наук, доцент
Величко Вікторія Валеріївна,
Харківська національна академія міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, м. Харків, доцент кафедри міської та регіональної економіки

Захист відбудеться «28» лютого 2013 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 у Харківській національній академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, конференц-зал №1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «28» січня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
д.е.н, професор

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах високого рівня невизначеності, загострення конкуренції на фоні кризових явищ, що періодично охоплюють ті чи інші галузі економіки України, перед вітчизняними підприємствами стоїть завдання посилення рівня ринкової стійкості свого розвитку. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває проблематика забезпечення прогресивного стійкого розвитку транспортних підприємств, зокрема, галузі міського електричного транспорту, яка є виключно важливою ланкою транспортної системи України та займає значну частку ринку міських пасажирських перевезень, вирізняється високим рівнем екологічності, перевізної спроможності та цінової доступності.

Підприємства означеної галузі переживають часи системної кризи, що виражається у невідповідності їх соціально-економічної значущості та фактичного низького рівня техніко-економічного розвитку. Цим зумовлена необхідність і своєчасність постановки та вирішення важливого науково-практичного завдання – формування дієвого механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Теоретичні основи розвитку підприємств різних напрямів діяльності широко відображаються в наукових працях: Р. Акоффа, І. Ансоффа, Н. Афанасьєва, В. Верби, В. Власенко, П. Друкера, В. Забродського, М. Кизима, М. Куркіна, В. Ляшенка, Ю. Погорелова, В. Пономаренка, М. Портера, О. Пушкаря, О. Раєвневої, М. Тодаро, О. Тридіда, О. Яременко та багатьох інших авторів. Висвітленню аспектів стійкого розвитку підприємств присвячено праці Н. Алексеєнка, В. Василенка, О. Гончаренка, В. Захарченка, П. Каминського, Л. Мельника, Р. Ларіної, В. Прохорової, О. Сизоненка, С. Солохіна, А. Шестакова та інших науковців.

Теоретико-методичні та прикладні питання розвитку підприємств житлово-комунального господарства висвітлено в працях відомих вітчизняних науковців: П. Бубенка, Г. Ковалевського, В. Ніколаєва, В. Срібного, В. Торкатюка, В. Решетило, Л. Шутенка та ін., зокрема, підприємств міського електричного транспорту (МЕТ) – О. Белянського, В. Величко, В. Димченка, Х. Дребот, І. Когут, В. Костецького, Ю. Коссого, Л. Литвинського, І. Маликова, О. Мірошника, Д. Синиці, П. Скокова, В. Тарабановського, О. Тищенко, А. Файнберга, О. Філіпової, В. Щелкунової, Т. Юр'євої та інших фахівців.

Незважаючи на здобутки науковців, проблема забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту не знайшла в них належного вирішення. Так, відсутнім є комплексний підхід до формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку (ОЕМЗСР) підприємств міського електротранспорту. Актуальність вищевикладених аспектів, недостатність їх теоретичного розгляду та практичного застосування на підприємствах МЕТ зумовили вибір теми, мети, завдань та логіку побудови дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження, що представлені у дисертації, виконані згідно з напрямками

науково-дослідних робіт кафедри економіки Харківського національного університету будівництва та архітектури за темами: «Підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у сучасних умовах» (номер державної реєстрації 010U006390), в межах якої автором розроблено теоретичні основи організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств; «Діагностика фінансового стану в аспекті управління дебіторською заборгованістю підприємства» (номер державної реєстрації 0109U007845), де автором розроблено методичний підхід до вимірювання рівня розвитку підприємств міського наземного електротранспорту та розроблено інструментарій оцінки стійкості розвитку останніх; «Забезпечення економічної безпеки підприємства з метою підвищення його інвестиційної привабливості» (номер державної реєстрації 011U005917), в якій автором запропоновано напрями та інструменти забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту, також розроблено мотиваційний підхід до обґрунтування вибору тих чи інших інструментів.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних положень та розробці науково-методичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Досягнення поставленої мети спрямовано на вирішення наступних завдань:

- удосконалення понятійного апарату теорії стійкого розвитку підприємств шляхом уточнення сутнісно-змістовного наповнення та визначення понять «розвиток підприємств», «стійкий розвиток підприємств міського електротранспорту»;
- розширення класифікації видових проявів розвитку підприємств;
- аналіз сучасного стану, тенденцій, проблем розвитку підприємств міського електричного транспорту в Україні та за кордоном;
- розробка методичного підходу до оцінки рівня розвитку підприємств міського електротранспорту, здійснення оцінки інтегрального рівня розвитку підприємств МЕТ в Україні з його використанням;
- обґрунтування методичного інструментарію оцінки стійкості розвитку підприємств МЕТ та його практична реалізація;
- визначення напрямів та інструментів забезпечення стійкого розвитку міського електротранспорту, формування підходу до обґрунтування їх вибору;
- формування концепції організаційного забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ;
- розробка моделі організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Об'єктом дисертаційного дослідження є процес забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електричного транспорту.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні та прикладні аспекти формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електричного транспорту.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці закордонних та вітчизняних фахівців у сфері економіки підприємств міського наземного електротранспорту. Інформаційну базу дисертаційного дослідження склали нормативно-правові акти України, статистичні дані державних органів статистики України, Російської Федерації, Білорусі, Молдови, Казахстану, Європейського Союзу, матеріали Міністерства інфраструктури України, Міністерства транспорту Російської Федерації, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, звітність корпорації «Укрелектротранс», статистична звітність ХКП «Міськелектротранс», матеріали наукових конференцій, а також результати проведених дисертантом розрахунків та узагальнень.

У процесі роботи над дисертацією знайшли використання загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу, синтезу, абстрагування, історичний – для узагальнення та уточнення теоретичного базису стійкого розвитку підприємств; логічного аналізу – для виокремлення класифікаційних ознак видових проявів розвитку підприємств; логічного синтезу – для уточнення змістовного наповнення поняття «стійкий розвиток підприємств»; порівняння – для виявлення спільних та відмінних рис у ході розвитку підприємств міського наземного електротранспорту, а також розвитку МЕТ у різних країнах; графічний – для наочного подання статистичного матеріалу та схематичного подання низки теоретичних та практичних положень роботи; метод переходу від абстрактного до конкретного – для формування механізму забезпечення стійкого розвитку з урахуванням особливостей підприємств міського електротранспорту; поєднання системного та процесного підходів – під час формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ; таксономічний метод – для розрахунку інтегральних показників розвитку підприємств МЕТ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні та розвиткові теоретичних положень, розробці теоретико-методичного інструментарію щодо формування механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження, які визначають його наукову новизну, полягають у наступному:

Удосконалено:

– класифікацію видових проявів розвитку підприємств міського електротранспорту на підставі систематизації існуючих ознак та введення додаткових: фази розвитку підприємства, за якою виділено відповідно фази функціонування та кризи, і характеру гомеостазу, за якою виділено стійкий та нестійкий прояви розвитку, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє діагностувати рівень, фазу та характер стійкості розвитку окремого підприємства;

– понятійний апарат теорії стійкого розвитку підприємств, а саме уточнено сутність понять: «розвиток підприємства», під яким, на відміну від

інших тлумачень, запропоновано мати на увазі іманентну умову його існування, що реалізується через цілеспрямований безперервний рух у просторі та часі і виражається у вигляді процесу закономірних незворотних змін; «стійкий розвиток підприємств міського електротранспорту», який визначено як цілеспрямований керований процес їх руху, що характеризується здатністю утримувати параметри внутрішнього гомеостазу в безпечних для підприємств межах, а також задовольняти екологічним та соціальним вимогам;

– методичний підхід до інтегральної оцінки розвитку підприємств МЕТ методом побудови інтегрального показника на основі таксономічного аналізу розробленої комплексної системи показників за обґрунтованими напрямками оцінки (технічним, фінансовим, соціальним та екологічним), що дозволяє кількісно оцінити рівень, визначити напрям та характер процесу розвитку підприємств міського електротранспорту;

– концепцію організаційного забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ на основі визначення дворівневої структури керуючої підсистеми OEMЗСР підприємств МЕТ (внутрішнього рівня – підприємство МЕТ та зовнішнього рівня – муніципальні та державні органи влади), а також обґрунтування її функцій, складу, системи внутрішніх зв'язків та зовнішніх комунікацій.

Набуло подальшого розвитку:

– методичний інструментарій оцінки стійкості, як однієї із характеристик процесу розвитку підприємства, який базується на визначенні критеріїв, обмежень, індикаторів, зон стійкості за виділеними напрямками оцінки, що дозволяє однозначно оцінити її рівень як окремо за кожним із напрямів, так і за інтегральним показником;

– інструментарій забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ за технічним, фінансовим, соціальним та екологічним напрямками із використанням мотиваційного підходу до узгодження інтересів електротранспортних підприємств, споживачів та муніципальних органів влади, що дозволяє підвищити ефективність ринків міських перевезень;

– концептуальні основи організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ на основі деталізації його сутності, мети, завдань, принципів, об'єктно-суб'єктної структури та функціонального змісту, що дозволяє системно, комплексно та з наукових позицій підходити до забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в проведеному дослідженні результати мають практичне значення та знайшли використання на підприємствах міського наземного електричного транспорту України, зокрема, аналітичний інструментарій визначення рівня та оцінки стійкості підприємств міського електротранспорту впроваджено на підприємствах: КП «Електроавтотранс» місто Суми (акт впровадження № 1 від 23. 03. 2012 р.), КП «Конотопський трамвай» (акт впровадження № 3 від 10. 09. 2011 р.); обґрунтовані рекомендації щодо оновлення рухомого складу на базі його

реконструкції та модернізації знайшли використання в діяльності підприємств КП «Салтівське трамвайне депо» (акт впровадження № 2 від 05. 06. 2012 р.), КП «Жовтневе трамвайне депо» (акт впровадження № 3 від 25. 12. 2011 р.), КП «Харківський вагоноремонтний завод» (акт впровадження №2 від 12. 02. 2012 р.) в місті Харкові. Пропозиції щодо організаційного та фінансового забезпечення стійкого розвитку міського електротранспорту, а також мотиваційний блок сформованого організаційно-економічного механізму ухвалено та прийнято до подальшого використання підприємствами ЛКП «Львівелектротранс» (акт впровадження № 02/1541 від 14. 12. 2012 р.) та КП «Дніпропетровський електротранспорт» (акт впровадження № 585 від 26. 12. 2012 р.).

Крім того, окремі положення дисертаційної роботи знайшли використання в навчальному процесі Харківського національного університету будівництва та архітектури під час викладання дисциплін «Менеджмент», «Стратегія підприємств», «Стратегічне управління підприємством», «Потенціал і розвиток підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків» (довідка про впровадження № 07/2043 від 20. 09. 2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому викладено авторський погляд на вирішення поставленої наукової проблеми. Усі викладені в дисертації результати отримані особисто автором. Із наукових публікацій у співавторстві в дисертацію включено лише ті положення, які є результатом власної роботи дисертанта. Особистий внесок автора у працях, виконаних у співавторстві, полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних положень, висновках та рекомендаціях щодо формування механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались, обговорювались та отримали позитивні відгуки на міжнародних науково-практичних конференціях «Сучасні проблеми ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств» (м. Харків, 2009 - 2010 рр.); «Сталий розвиток міст. Електричний транспорт – перспективи розвитку та кадрове забезпечення» (м. Харків, 2009 р.); «Проблеми та перспективи розвитку підприємств в умовах світової економічної інтеграції» (м. Харків, 2011 р.), «Наукові дослідження молоді – вирішенню проблем європейської інтеграції» (м. Київ, 2012 р.), «Соціально-економічний розвиток суспільства на засадах реалізації кластерного підходу» (м. Харків, 2012 р.), «Теория и практика трансформационных процессов в экономике регионов, отраслей и предприятий» (м. Курськ, 2012 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах конкурентного середовища» (м. Первомайськ, 2010 р.); «Управління економічним потенціалом підприємства» (м. Харків, 2010 р.); «Торгівля та готельно-ресторанний бізнес: інноваційний розвиток в умовах глобалізації» (м. Харків, 2012 р.); міжвузівській науково-практичній інтернет-конференції

«Економічна глобалізація та проблеми національної безпеки» (м. Харків, 2012 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковані у 23 наукових працях, зокрема, 12 наукових статтях у фахових виданнях та 11 публікаціях за матеріалами конференцій, загальним обсягом 5,7 друк. арк., з яких автору особисто належить 5 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація, викладена на 239 сторінках, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 213 найменувань, розміщеного на 24 сторінках, та 6 додатків на 45 сторінках. У роботі містяться 32 рисунки та 14 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** подано загальну характеристику дисертаційної роботи, обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації та відображення в друкованих джерелах.

У **першому розділі «Теоретичні основи організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств»** узагальнено наукові погляди щодо сутності понять «розвиток підприємств», «стійкість», розширено класифікацію різновидів розвитку підприємств, визначено поняття «стійкий розвиток підприємств міського електротранспорту», розкрито зміст організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ.

Проведене дослідження еволюції понятійно-категоріального апарату теорії розвитку підприємств дозволило виявити відсутність загальноновизнаної однозначної термінології в даній предметній площині. Наукові погляди щодо змістовного наповнення поняття «розвиток підприємств» не вирізняються єдністю. Так, у результаті їх систематизації виділено низку змістовних підходів щодо трактування науковцями розвитку підприємств крізь призму понять зростання, прогресу, методу, програми, самоорганізації, життєвого циклу та руху підприємства. Проведене узагальнення дозволило сформулювати уточнене визначення розвитку підприємства як іманентної умови його існування, що реалізується через цілеспрямований безперервний рух у просторі та часі й виражається у вигляді процесу закономірних незворотних змін.

Поняття «стійкості», як складової поняття стійкого розвитку, також не знаходить у науці однозначного тлумачення і трактується науковцями як: стабільність, оптимальність, рівновага, збалансованість, здатність чинити опір негативним впливам, прибутковість, безпека, життєздатність. Зазначені підходи об'єднує погляд на стійкість як здатність підприємства підтримувати власний гомеостаз – безпечний стан внутрішнього середовища під впливом середовища зовнішнього.

Проте, взаємна проекція понять стійкості та розвитку у терміні «стійкий розвиток» підприємств не є вичерпною, оскільки означений термін історично

тракується як такий тип економічного розвитку суб'єктів господарювання, який у процесі експлуатації ресурсів не погіршує стану навколишнього середовища та відповідає принципам соціальної справедливості. На цій основі визначено, що стійкість є характеристикою взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем, яка визначається, з одного боку, здатністю підприємства підтримувати власний гомеостаз – динамічну рівновагу внутрішнього середовища, з іншого – в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем не погіршувати його стану.

Зазначені висновки дали змогу удосконалити класифікацію видових проявів розвитку підприємств, до якої, окрім вже існуючих ознак: якісний та кількісний прояв процесу розвитку, характер використання ресурсів, задіяних у процесі розвитку та чинники впливу, характер реалізації розвитку та ступінь його керованості, введено додаткові ознаки: характер гомеостазу (стійкий та нестійкий прояви розвитку), фаза розвитку (фази функціонування та кризова). Визначено, що кризові явища в помірних розмірах відіграють конструктивну роль і є стимулом до пошуку нових, більш ефективних шляхів розвитку, проте неконтрольованість ставить під загрозу існування підприємства, тож у кризовій фазі виникає особлива необхідність у підтримці стійкості гомеостазу внутрішнього середовища підприємства.

Концепція стійкого розвитку є особливо актуальною стосовно транспортної галузі – однієї із найважливіших сфер суспільного виробництва та, одночасно – одного із основних джерел забруднення атмосферного повітря. В цьому зв'язку зростає роль міського електротранспорту з огляду на його екологічну та соціальну вагомість. Однак, за роки незалежності в країні простежується тенденція його стрімкого скорочення (рис. 1).

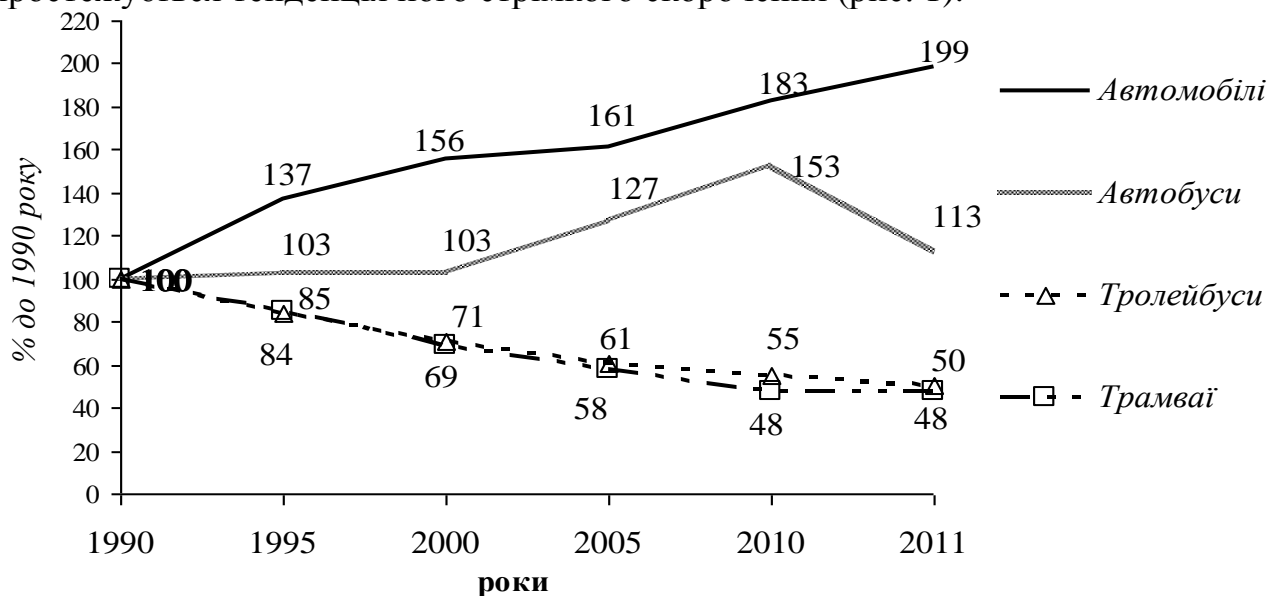

Рис. 1. Темпи зміни рухомого складу пасажирського транспорту в Україні

Втрата конкурентних позицій та загальна негативна тенденція розвитку екологічно вагомим міського електротранспорту створюють загрозу для його подальшого існування і вимагають вживання заходів щодо забезпечення

стійкості його розвитку. Під «стійким розвитком підприємств міського електротранспорту» запропоновано мати на увазі цілеспрямований керований процес їх руху, що характеризується здатністю утримувати параметри внутрішнього гомеостазу в безпечних для підприємств межах, задовольняючи при цьому екологічним та соціальним вимогам.

Забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ, керуючись сформованою системою принципів (в яку включено групи принципів загальної теорії систем, економічного дослідження, управління та синергетики), запропоновано здійснювати шляхом формування відповідного управлінського механізму. «Організаційно-економічний механізм забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ» визначено як підсистему у складі господарського механізму управління підприємством МЕТ, яка реалізує сукупність цілеспрямованих впливів на процеси розвитку з метою утримання їх параметрів у безпечних для підприємства, природного середовища та суспільства межах». Означений механізм запропоновано розглядати крізь призму композиції системного та функціонального підходів, послідовно визначаючи його об'єктно-суб'єктну структуру та функціональне навантаження.

У другому розділі «Аналіз проблем розвитку підприємств міського електричного транспорту» визначено загальні тенденції та проблеми розвитку підприємств міського електротранспорту, обґрунтовано комплексну систему показників та методичний підхід оцінки рівня розвитку підприємств МЕТ, розроблено методичний інструментарій оцінки стійкості розвитку підприємств МЕТ.

Проведений порівняльний аналіз дозволив констатувати наявність подібних сценаріїв розвитку міського наземного електротранспорту в країнах СНД, виявлені тенденції носять переважно негативний характер. Зокрема, розвиток для українських підприємств МЕТ супроводжується низкою проблем, ключові з яких: високий рівень зношеності транспортних засобів, особливо – в розрізі трамвайного транспорту; скорочення довжини електротранспортних мереж; зменшення обсягів перевезень пасажирів, переважання в їх структурі пільгових пасажирів; значна залежність від державного дотаційного забезпечення та недостатність його обсягів, як наслідок – збитковість діяльності підприємств МЕТ. У сукупності означені характеристики є свідченням системної кризи галузі, яка з часом лише поглиблюється.

З метою формування аналітичного функціонального блоку OEMЗСП підприємств МЕТ, урахувавши галузеву специфіку та базуючись на комплексному підході, розроблено систему показників оцінки рівня розвитку підприємств МЕТ, яка об'єднує сукупність кількісних та якісних характеристик процесу розвитку за виокремленими напрямками оцінки – технічним, фінансовим, соціальним та екологічним (рис. 2).

Комплексну систему показників покладено в основу аналітичної моделі оцінки розвитку підприємств МЕТ, яка базується на багатовимірному аналізі показників із використанням таксономічного методу їх узагальнення для розрахунку інтегрального показника розвитку R .

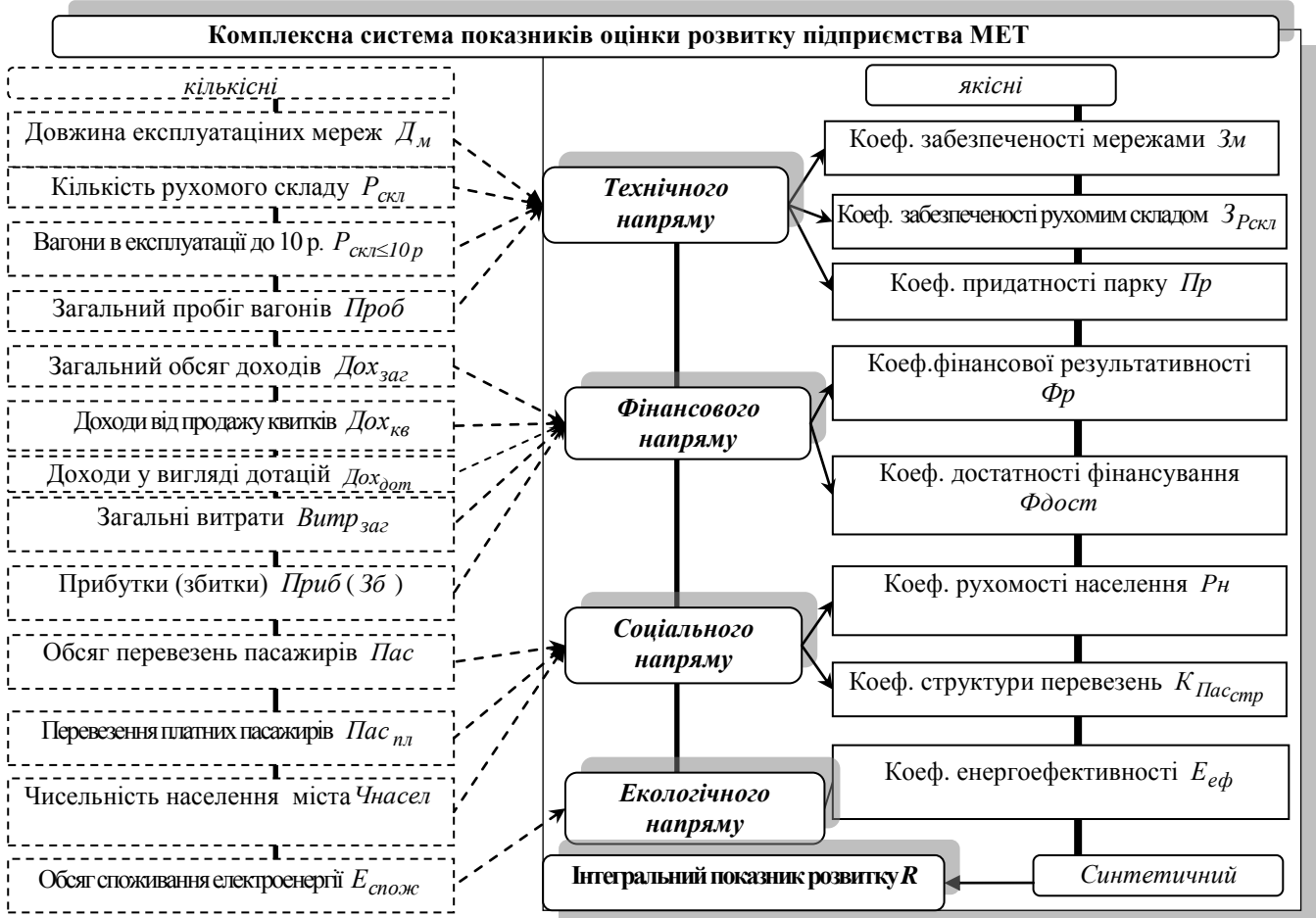

Рис. 2. Комплексна система показників оцінки розвитку підприємств МЕТ

За використання розробленого аналітичного інструментарію здійснено оцінку рівня розвитку 23 трамвайних та 42 тролейбусних підприємств України. Кількісний вимір рівня розвитку підприємств дозволив здійснити ранжування підприємств (табл. 1) в залежності від значень інтегрального показника розвитку R , визначити екстремальні та середні для галузі показники розвитку, їх однорідність.

Таблиця 1.

**Ранжування підприємств МЕТ України на початку 2011 року
за інтегральним показником рівня розвитку R**

Вид електро-транспорту	Характеристика	Рівень розвитку за інтегральним показником R		
		Нижчий за середній	Середній	Вищий за середній
Трамвайний	Інтервал значень R	$R \in [0,01; 0,16)$	$R \in [0,16; 0,31]$	$R \in (0,31; 0,46]$
	Розподіл підприємств	26%	52%	22%
Тролейбусний	Інтервал значень R	$R \in [0,01; 0,22)$	$R \in [0,22; 0,43]$	$R \in (0,43; 0,64]$
	Розподіл підприємств	40%	44%	16%

Як свідчать результати аналізу, трамвайні підприємства розвинені значно гірше тролейбусних, що зумовлює необхідність першочергової уваги до вирішення їх проблем та підтримки стійкості розвитку. 52% всіх тролейбусних та 44 % трамвайних підприємств в Україні характеризуються середнім для галузі рівнем розвитку, тому інструменти механізму забезпечення стійкого розвитку, сформовані для одного із підприємств МЕТ, зі значною мірою вірогідності можуть бути застосовані в практиці діяльності більшості інших електротранспортних підприємств. Розраховані показники є статичними величинами, динаміку показників розвитку підприємств МЕТ представлено на прикладі їх функціонування в місті Харкові, де на початку 2011 року показники розвитку МЕТ відповідали середньогалузевому рівню (рис. 3).

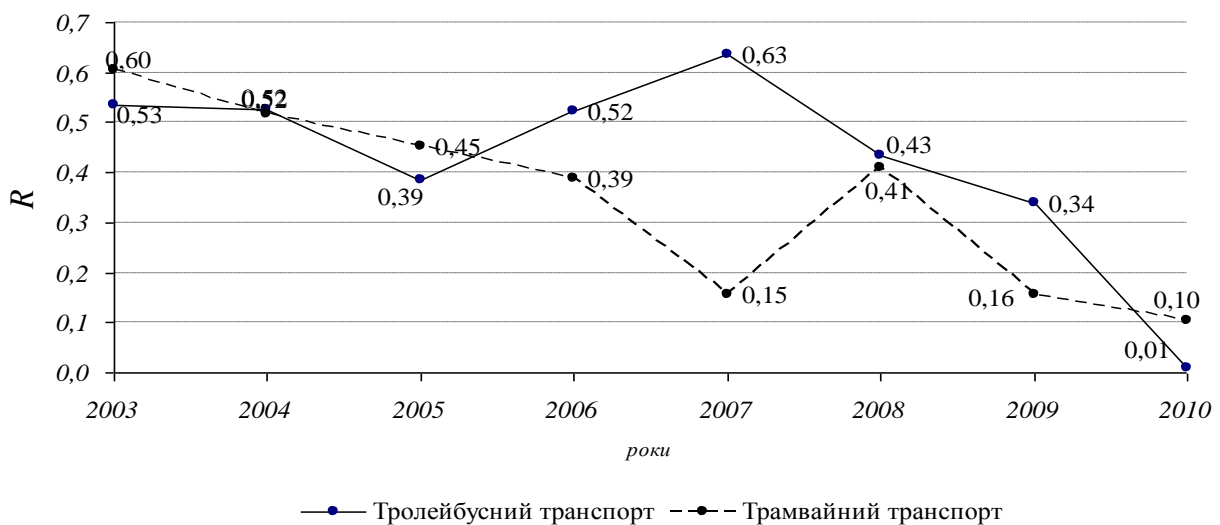

Рис. 3. Динаміка розвитку ХКП «Міськелектротранс»

Результати оцінювання розвитку МЕТ в місті Харкові дали змогу стверджувати про його загальне регресивне спрямування. В аналізованому періоді масштаб зменшення інтегрального рівня розвитку R для тролейбусного транспорту становив 84%, для трамвайного – 82 % від початку аналізованого періоду, що є свідченням кризової фази розвитку ХКП «Міськелектротранс», особливо – стосовно трамвайного транспорту, для якого рівень розвитку знизився до критичної позначки.

З метою визначення стійкості як характеристики процесу розвитку було розроблено методичний інструментарій оцінювання стійкості розвитку підприємств МЕТ, в межах якого обґрунтовано критерії, індикатори, межі та зони допустимих значень параметрів розвитку за виділеними напрямками, в яких він може вважатися стійким (табл.2).

Параметри стійкості розвитку підприємств МЕТ

Параметр	Технічний напрям	Фінансовий напрям	Соціальний напрям	Екологічний напрям	Інтегральна стійкість гомеостазу
Індикатор стійкості	$Cт = \frac{Пт}{Пт(t-1)}$	$Cф = \frac{Фт}{Фт(t-1)}$	$Cс = \frac{Рт}{Рт(t-1)}$	$Cе = \frac{Еетф}{Еетф(t)}$	$C = \frac{Cт * Cф * Cс * Cе}{Cт * Cф * Cс * Cе}$
Критерій стійкості	Зростання або стабільність новизни парку	Зростання або стабільність фінансової результативності	Зростання або стабільність обсягів перевезень	Зростання або стабільність рівня енергоефективності	Зростання або стабільність локальних індикаторів стійкості
Обмеження стійкості	$Cт=1$	$Cф=1$	$Cс=1$	$Cе=1$	$C=1$
Зона стійкості	$Cт \geq 1$	$Cф \geq 1$	$Cс \geq 1$	$Cе \geq 1$	$C \geq 1$
Зона нестійкості	$Cт < 1$	$Cф < 1$	$Cс < 1$	$Cе < 1$	$C < 1$

Результати оцінки стійкості та зміни рівня розвитку поєднано в оціночній матриці, апробацію якої було проведено для ХКП «Міськелектротранс» (рис. 4.).

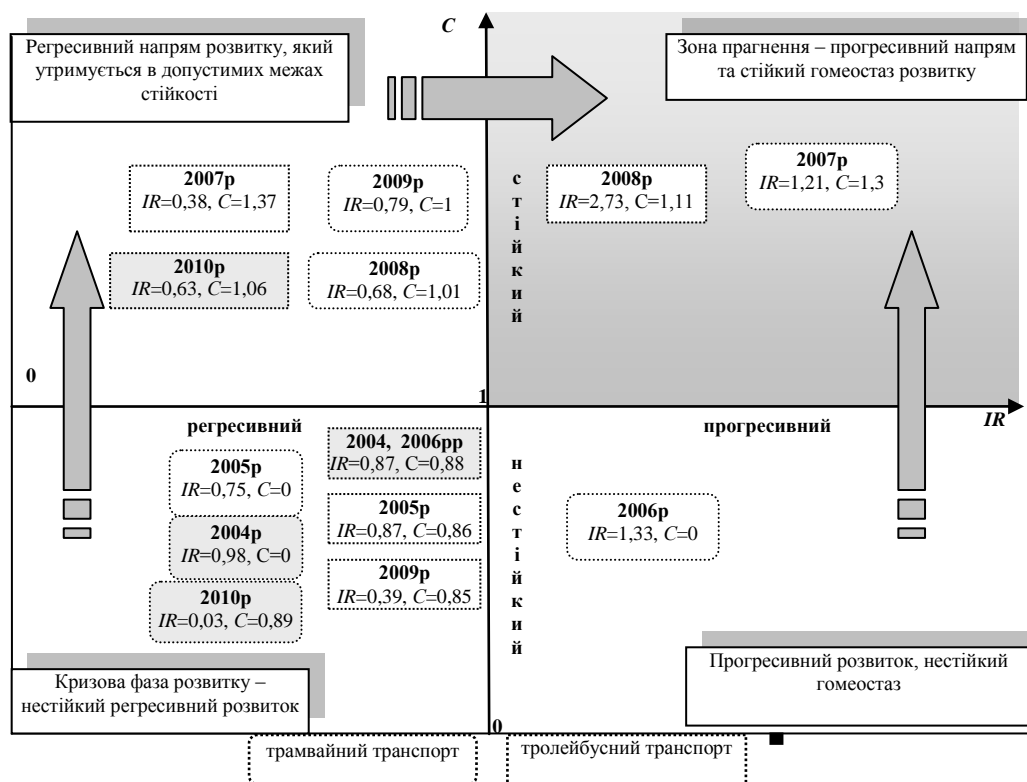

Рис. 4. Результати визначення напрямку та стійкості розвитку ХКП «Міськелектротранс»

Результати проведеного оцінювання розвитку ХКП «Міськелектротранс» вказують, що його розвиток лише епізодично набував ознак стійкого прогресивного, але переважно мав нестійкий регресивний характер. Такий кризовий стан спонукає до пошуку ефективних та дієвих механізмів та методів підтримки стійкості розвитку електротранспортних підприємств, які зіштовхуються з подібними проблемами.

У третьому розділі «Формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електротранспорту» визначено інструментарій забезпечення стійкого розвитку МЕТ за запропонованими напрямками, розроблено мотиваційний підхід його вибору, сформовано концепцію організаційного забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ, розроблено модель організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ.

На основі систематизації вітчизняного та зарубіжного досвіду сформульовано перспективні напрями та відповідні їм заходи щодо забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ, які можуть бути реалізовані як важелі впливу відповідного механізму. Запропонований інструментарій наведено на рис. 5.

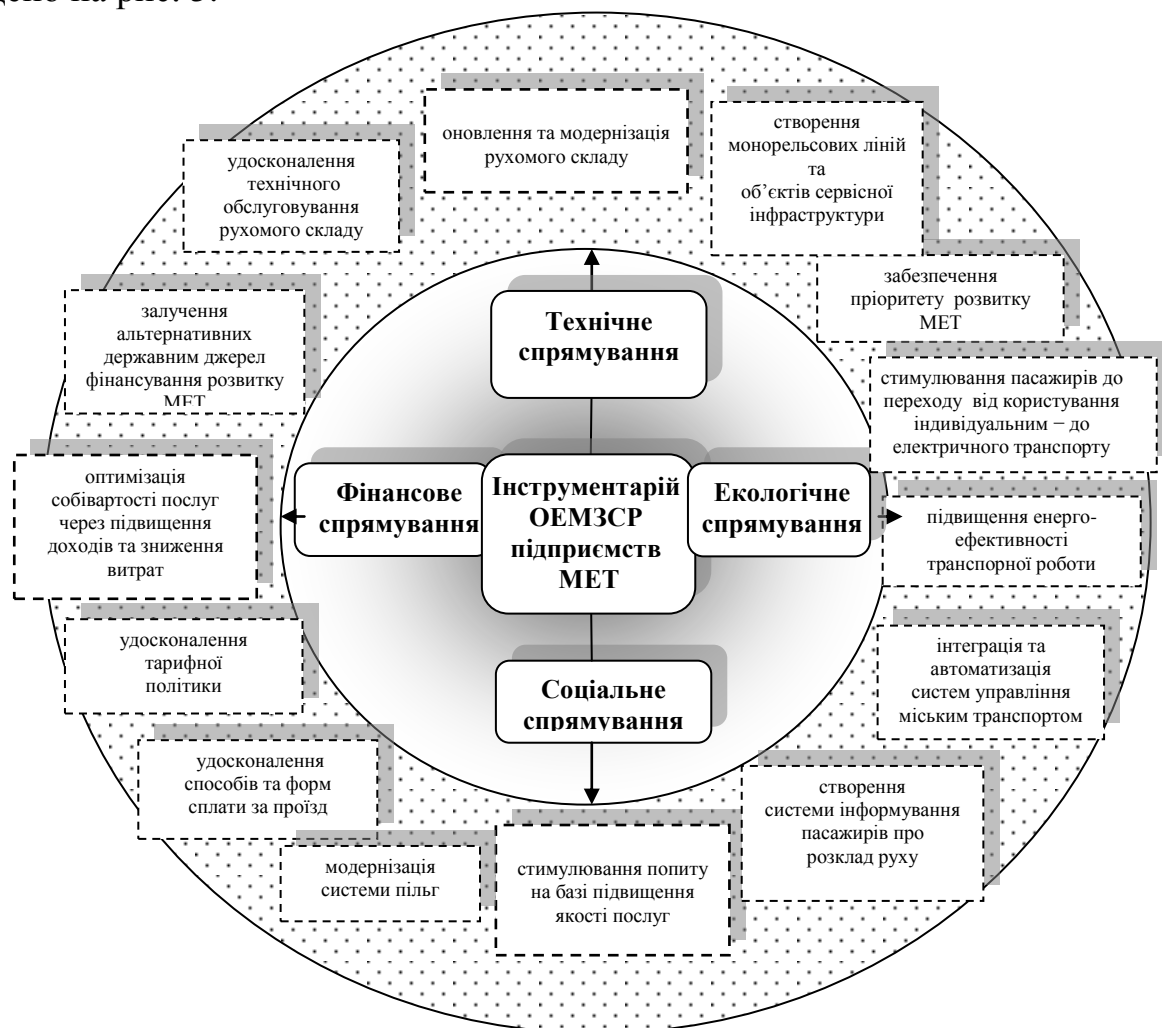

Рис. 5. Інструментарій забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ

Визначено, що існує чимало інструментів, які успішно використовуються в різних країнах та можуть забезпечити підвищення загального рівня розвитку підприємств МЕТ та, зокрема, підвищити стійкість їх розвитку, проте, доки, не знаходять практичного втілення. Встановлено, що в реалізації більшості інструментів прямо чи посередньо беруть участь підприємства, органи влади і споживачі, та висловлено припущення про те, що впровадження багатьох зазначених інструментів ускладнюється низькою мотивацією та зацікавленістю всіх зазначених суб'єктів одночасно.

Із огляду на це, у дисертації запропоновано мотиваційний підхід, який засновується на взаємоузгодженні інтересів електротранспортних підприємств, споживачів та муніципальних органів влади для обґрунтування вибору та впровадження інструментів OEMЗСР підприємств МЕТ. Апробацію мотиваційного підходу як елементу OEMЗСР підприємств МЕТ здійснено на прикладі обґрунтування доцільності оновлення рухомого складу модернізованими трамвайними вагонами типу Т-3 ВПА вітчизняного виробництва, які вирізняються використанням енергозберігаючих технологій.

Для підприємств МЕТ мотивацією є підвищення рівня новизни рухомого складу Pr та, як наслідок, підвищення технічної стійкості розвитку ($St \rightarrow \max$), зменшення енергоспоживання $E_{\text{спож}}$ та підвищення екологічної стійкості ($Se \rightarrow \max$), зростання попиту споживачів щодо переміщень новим рухомих складом Pac та підвищення соціальної стійкості розвитку ($Ss \rightarrow \max$), зменшення собівартості на розмір зекономленої електроенергії $Vzag$ та зростання рівня фінансової стійкості ($Sf \rightarrow \max$). Пасажирів до лояльного сприйняття даного заходу мотивує перспектива користування новим, сучасним та доступним міським транспортом. Для влади та суспільства в цінність має економія електроенергетичних ресурсів, що означає потенційну можливість зменшення її виробітку та обсягу викидів парникових газів, що утворюються при цьому. Такий результат дозволить додатково залучати до фінансування проекту кошти, залучені в Україну в межах Кіотської домовленості з метою регулювання обсягів парникових газів і є свідченням доцільності практичного впровадження означеного заходу.

З метою формування OEMЗСР підприємств МЕТ (рис. 6) у роботі запропоновано концепцію його організаційного забезпечення – керуючої підсистеми, призначенням якої є здійснення функцій управління відповідним суб'єктом. Визначено, що специфічною рисою суб'єктів забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ є необхідність їх розгляду в дворівневій площині: внутрішній рівень представлений забезпеченням стійкого розвитку на рівні самого підприємства, та зовнішній – являє собою діяльність з забезпечення стійкого розвитку на рівні органів влади. Тому, для забезпечення внутрішнього рівня управління запропоновано утворення робочої групи в складі підприємства, для забезпечення зовнішнього контуру управління пропонується створення координаційної групи на рівні місцевих та державних органів влади.

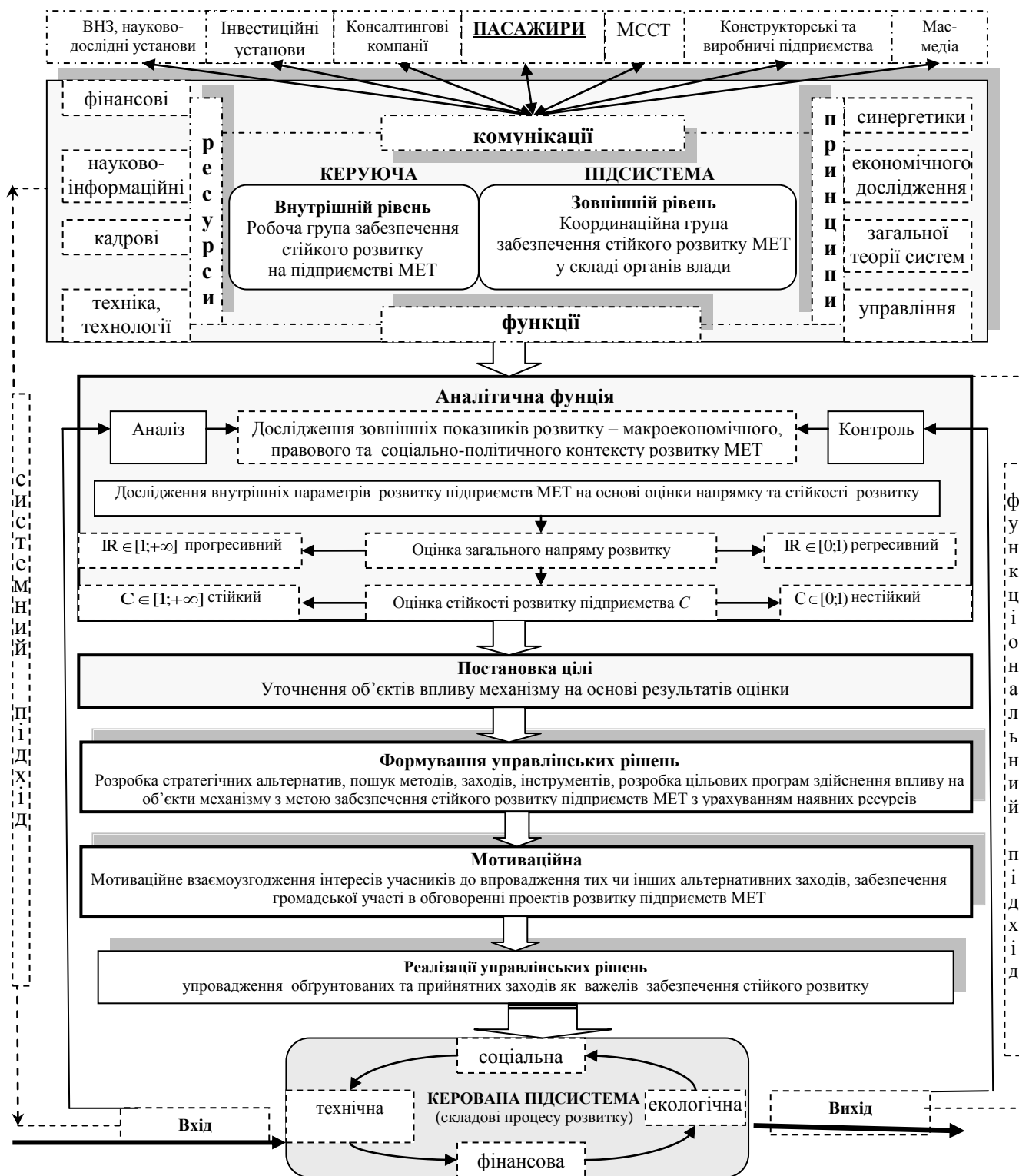

Рис. 6. Організаційно-економічний механізм забезпечення стійкого розвитку підприємств MET

Розміри та можливості формування керуючої підсистеми OEMЗСР підприємства MET визначаються масштабами певного підприємства та ресурсними можливостями а також наявним ресурсним забезпеченням, що

зумовлює особливості її функцій, склад, системи внутрішніх зв'язків та зовнішніх комунікацій.

Із урахуванням розроблених теоретико-методичних положень, визначено концептуальні основи організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ на основі деталізації його сутності, мети, завдань, принципів, об'єктно-суб'єктної структури та функціонального змісту, що дозволяє системно, комплексно та з наукових позицій підходити до забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту. Результати апробації запропонованого OEMЗСР підприємств МЕТ вказують на доцільність його впровадження у практику діяльності вітчизняних електротранспортних підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичні узагальнення та запропоновано методичний інструментарій формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електричного транспорту. Основні науково-практичні результати дисертаційної роботи дозволяють зробити такі висновки і пропозиції:

1. Дослідження етимології поняття «розвиток підприємств» виявило відсутність єдності наукових поглядів до його визначення та напрямів класифікації. У результаті проведеної систематизації запропоновано під розвитком підприємства розуміти іманентну умову його існування, що реалізується через цілеспрямований безперервний рух у просторі та часі і виражається у вигляді процесу закономірних незворотних змін; «стійкий розвиток підприємств міського електротранспорту» визначити як цілеспрямований керований процес їх руху, що характеризується здатністю утримувати параметри внутрішнього гомеостазу в безпечних для підприємств межах, задовольняючи при цьому екологічним та соціальним вимогам.

2. Узагальнення наукових підходів до класифікації видів розвитку підприємств дозволило систематизувати існуючі класифікаційні ознаки та доповнити їх ознаками «характеру гомеостазу», в межах якої виділено стійкий та нестійкий прояви розвитку, та «фази розвитку» - функціонування та криза, за допомогою яких можливо діагностувати параметри розвитку підприємств МЕТ.

3. Досліджено стан та тенденції розвитку МЕТ в Україні та за кордоном, виявлено невідповідність високих характеристик соціально-екологічної привабливості низькому рівню технічного стану, падінню попиту на послуги, збитковості діяльності, що є свідченням поглиблення системних кризових явищ у галузі.

4. Розроблено комплексну систему показників для оцінки рівня розвитку підприємств МЕТ за напрямками: технічним, фінансовим, соціальним та екологічним, яку покладено в основу методичного підходу до інтегральної оцінки рівня розвитку підприємств МЕТ з використанням таксономічного аналізу. Впровадження методичного підходу у практику діяльності підприємств МЕТ показало доцільність її використання для визначення як окремих

характеристик розвитку за напрямками, так і його загального рівня та спрямованості.

5. Для визначення характеристик стійкості розвитку обґрунтовано критерії, індикатори та обмеження стійкості процесів розвитку підприємств МЕТ за кожним із напрямів оцінки, а також у вигляді інтегральної оцінки стійкості. Апробація запропонованого інструментарію на підприємствах МЕТ дозволила визначити «вузькі місця» в їх діяльності, а також характер і напрямки необхідних управлінських втручань.

6. На підставі узагальнення накопиченого вітчизняного та зарубіжного досвіду сформовано набір інструментів забезпечення стійкого розвитку міського електротранспорту за чотирма напрямками, розроблено та апробовано мотиваційний підхід до обґрунтування їх вибору.

7. Розроблено концепцію організаційного забезпечення OEMЗСР підприємств МЕТ, яка базується на принципах дворівневого контуру управління. Обґрунтовано, що суб'єкт забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ має формуватися в дворівневій площині – на внутрішньому (робоча група на підприємстві МЕТ) та зовнішньому (координаційна група в складі органів влади) рівнях. Базуючись на означеному принципі розроблено концептуальні положення щодо формування керуючої підсистеми механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МЕТ, визначено її рекомендовану структуру, функції, зовнішні та внутрішні взаємозв'язки в залежності від розмірів підприємства та його ресурсного забезпечення.

8. На основі здійснених в ході дослідження розробок запропоновано модель організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств, розробленого на базі системно-функціонального підходу. Окремі блоки механізму знайшли практичну реалізацію на підприємствах МЕТ України, показавши ефективність і доцільність подальшого впровадження.

Таким чином, здійснене в роботі дослідження актуальних теоретичних та прикладних питань, розроблені теоретико-методичні та практичні підходи і рекомендації дозволяють покласти на наукову основу впровадження загальноновизнаної в світі концепції стійкого розвитку в практику діяльності вітчизняних підприємств міського електричного транспорту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Сидоренко Ю. В. Розвиток підприємств: сучасні погляди на дефініцію / Т. Б. Кушнір, Ю. В. Сидоренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький. – 2009. – № 2 – С. 54 – 56 (*особистий внесок здобувача полягає у систематизації поглядів та уточненні визначення розвитку підприємств*).

2. Сидоренко Ю. В. Систематизація наукових підходів до класифікації різновидів розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – Київ, 2009. – № 6 (97). – С. 139 –142.

3. Сидоренко Ю. В. Сучасні напрямки досліджень стійкого розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко, Т. Б. Кушнір / Вісник Сумського державного університету. – 2010. – № 1. – С.149 – 152 (*особистий внесок здобувача полягає у визначенні сутності та уточненні дефініції стійкого розвитку підприємств*).

4. Сидоренко Ю. В. Дослідження тенденцій розвитку міського електротранспорту країн СНД / Ю. В. Сидоренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 30. – С. 57 – 60.

5. Сидоренко Ю. В. Формування системи показників оцінки розвитку підприємств міського електротранспорту / Ю. В. Сидоренко // Вісник Східноєвропейського університету економіки та менеджменту. Серія. Економіка та менеджмент. – 2010. – №1 (7). – С. 21 – 26.

6. Сидоренко Ю. В. Аналіз стану та перспектив розвитку міського наземного електричного транспорту // Н. Г. Чеканова, Т. Б. Кушнір, О. Ю. Палант, Ю. В. Сидоренко // Коммунальное хозяйство городов. – 2010. – № 92. – С. 150 – 154 (*особистий внесок здобувача полягає у формулюванні висновків щодо результатів оцінки та визначенні перспектив розвитку міського електротранспорту в Україні*).

7. Сидоренко Ю. В. Коеволюційна сутність стійкого розвитку міського транспорту / Ю. В. Сидоренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія. Економічні науки. – 2011. – №1 (48) – С. 226 – 232.

8. Сидоренко Ю. В. Особливості управління стійким розвитком підприємств міського електричного транспорту / Ю. В. Сидоренко // Экономика и управление. – 2011. – № 1. – С. 103 – 109.

9. Сидоренко Ю. В. Методологічні аспекти оцінки стійкого розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 33. – С.137 – 140.

10. Сидоренко Ю. В. Формування підходу до забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електричного транспорту / Ю. В. Сидоренко // Інвестиції: досвід та практика. – 2011. – № 16. – С. 100 – 110.

11. Сидоренко Ю. В. Прогнозування та моделювання розвитку підприємств міського наземного електротранспорту / А. В. Крушевський, Ю. В. Сидоренко // Экономика и управление. – 2011. – № 5. – С. 90 – 97 (*особистий внесок здобувача полягає у зборі статистичної інформації, формуванні масиву показників та їх розрахунку для підприємств МЕТ*).

12. Сидоренко Ю. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електротранспорту / Ю. В. Сидоренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 223 – 228.

Тези доповідей за матеріалами конференцій

1. Сидоренко Ю. В. Інновації як передумова забезпечення розвитку / Ю. В. Сидоренко // Сучасні проблеми ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств : матер. міжнар. наук.- практ. конф., 4 – 5 березня 2009 р. – Х. : ХДТУБА, 2009. – С. 85 – 88.

2. Сидоренко Ю. В. Аналіз стану та перспектив стійкого розвитку міського електричного транспорту / Сидоренко Ю. В. // Сталий розвиток міст. Електричний транспорт-перспективи розвитку та кадрове забезпечення : матер. міжнар. наук.- практ. конф., 1–3 жовтня 2009 р. – Х. : ХНАМГ, 2009. – С. 114 – 116.

3. Сидоренко Ю. В. Дослідження сутності поняття «економічний механізм» / Ю. В. Сидоренко // Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах конкурентного середовища : тези доп. всеукр. наук.- практ. конф. 8 – 9 квітня 2010р. – Х. : ХДУХТ, 2010. – С. 155 – 156.

4. Сидоренко Ю. В. Концептуальні основи управління розвитком підприємств / Ю. В. Сидоренко // Сучасні проблеми ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств : матер. міжнар. наук.- практ. конф., 25–26 листопада 2010 р.) – Х. : ХДТУБА, 2010. – Ч. 1. – С.150 – 153.

5. Сидоренко Ю. В. Методологічні засади оцінки розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко // Управління економічним потенціалом підприємства : тези доповідей II всеукр. міжвузівськ. наук.-практик. конф., 15 жовтня 2010 р.– Х. : ХДУХТ, 2010. – С. 155 – 156.

6. Сидоренко Ю. В. Енергозберігаючі технології як інструмент забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електричного транспорту / Сидоренко Ю. В. // Проблеми та перспективи розвитку підприємств в умовах світової економічної інтеграції : матер. міжнар. наук.- практ. конф.24–25 листопада 2011 р. – Х. : ХНУБА. – 2011. –Ч.3. – С. 143 – 147.

7. Сидоренко Ю. В. Інноваційні туристичні технології в розвитку міської транспортної інфраструктури / Сидоренко Ю. В.// Торгівля та готельно-ресторанний бізнес: інноваційний розвиток в умовах глобалізації : матер. доп. всеукр. наук.-практик. конф., 20 квітня 2012р. – Х. : ХДУХТ, 2012. – Ч. 2. – С. 258 – 259.

8. Сидоренко Ю. В. Організаційне забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електротранспорту / Сидоренко Ю. В. //Економічна глобалізація та проблеми національної безпеки : матер. доп. міжвузівськ. наук.-практик. інтернет-конф., 26 квітня 2012р.). – Х. : ХІЕРВМ, 2012. – С. 111 – 113.

9. Сидоренко Ю. В. Забезпечення стійкого розвитку міського наземного електротранспорту в Україні в контексті євроінтеграційних процесів / Сидоренко Ю. В. // Наукові дослідження молоді – вирішенню проблем європейської інтеграції : зб. наук. ст. міжнар. наук.-практик. конф. молодих учених та студентів, 1 березня 2012 р. – К. : УБС НБУ, 2012.

10. Сидоренко Ю. В. Фінансові аспекти забезпечення стійкого розвитку міського наземного електротранспорту / Сидоренко Ю. В. // Соціально-економічний розвиток суспільства на засадах реалізації кластерного підходу : зб. анотацій матер. міжнар. інтернет-конф., 13 листопада 2012 р. – Х. : КНТЕУ, ХТЕІ КНТЕУ, 2012. – С. 220 – 221.

11. Сидоренко Ю. В. Устойчивое развитие городского электротранспорта : необходимость и пути достижения / Сидоренко Ю. В. // Теория и практика трансформационных процессов в экономике регионов, отраслей и предприятий : сб. науч. ст. по материалам III междунар. научно-практ. конф., 21 декабря 2012 г. – Курск : «Деловая полиграфия, 2013. – Ч.1. – С. 190 – 194.

АНОТАЦІЯ

Сидоренко Ю. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення стійкого розвитку підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами діяльності). – Харківська національна академія міського господарства. – Харків, 2013.

У дисертації розглянуто вирішення актуальних теоретико-методичних та практичних питань забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Узагальнено наукові погляди щодо сутності та різновидів розвитку підприємств, визначено зміст стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту та запропоновано методичний інструментарій його оцінки. Здійснено систематизацію сучасних інструментів забезпечення стійкого розвитку міського електротранспорту та сформовано мотиваційний підхід до обґрунтування їх вибору. Розроблено концепцію організаційного забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту. Засновуючись на поєднанні функціонального та системного підходів, побудовано модель організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського електротранспорту.

Ключові слова: стійкий розвиток, підприємство міського електротранспорту, організаційно-економічний механізм, оцінка розвитку, внутрішній механізм, зовнішнє середовище, управління, функціональна структура.

АННОТАЦИЯ

Сидоренко Ю. В. Организационно-экономический механизм обеспечения устойчивого развития предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам

деятельности). – Харьковская национальная академия городского хозяйства. – Харьков, 2013.

Диссертация посвящена решению недостаточно исследованных научно-практических задач, касающихся обеспечения устойчивого развития предприятий городского электротранспорта (ГЭТ).

В работе усовершенствован понятийно-категориальный аппарат теории устойчивого развития предприятий, уточнены понятия «развитие предприятий», «устойчивое развитие предприятий городского электротранспорта». Расширен состав классификационных признаков развития предприятий.

В первом разделе работы раскрыто сущностно-содержательное наполнение терминов «развитие предприятий», «устойчивое развитие предприятий». Систематизирована и расширена классификация видов развития предприятий признаками характера гомеостаза и фазы развития предприятия. Для обеспечения устойчивого развития предприятий ГЭТ предложено формирование соответствующего организационно-экономического механизма, определены его сущность и система принципов разработки.

Во втором разделе работы разработан аналитический блок формируемого механизма. В частности, выявлены общие и различные черты процессов развития ГЭТ на территории стран СНГ, проанализировано состояние и ключевые тенденции развития отрасли ГЭТ в Украине. Разработан методический инструментарий оценки уровня развития предприятий ГЭТ с использованием предназначенной для этого комплексной системы показателей. Предложен методический подход к определению устойчивости развития анализируемых предприятий, позволяющий выявлять основные точки неустойчивости в процессе развития, являющиеся объектами влияния формируемого механизма.

В третьем разделе систематизированы инструменты обеспечения устойчивого развития предприятий ГЭТ в разрезе выделенных направлений, предложен мотивационный подход к обоснованию их выбора. Определены задачи и разработаны концептуальные положения организационного обеспечения устойчивого развития ГЭТ. С позиций интеграции системного и процессного подходов предложена модель организационно-экономического механизма, предназначенного обеспечить развитие предприятий городского наземного электрического транспорта.

Ключевые слова: устойчивое развитие, предприятие городского электротранспорта, организационно-экономический механизм, оценка развития, внутренний механизм, внешняя среда, управление, функциональная структура.

ANNOTATION

Sidorenko Y. Organizational and economic mechanism to ensure sustainable development of enterprises. - Manuscript.

Thesis for obtaining science degree of candidate of Economic Science, specialty 08.00.04 - Economics and Enterprise Management (by types of economic activity). – Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Kharkiv, 2013.

Dissertation is devoted the decision of actual theoretical and methodical tasks of urban electrotransport enterprises' sustainable development.

Scientific looks in relation to essence and varieties of enterprises' development are generalized. The sense of urban electrotransport enterprises sustainable development is defined and methods of its estimate are offered. The systematization of modern methods of providing of urban electrotransport enterprises' sustainable development is done, and motivational approach as for their choice is formed. The organic conception of urban electrotransport enterprises' sustainable development is offered. Founded on functional and system approaches combination, the model of organizationally-economic mechanism for urban electrotransport enterprises' sustainable development is built.

Key words: sustainable development, urban electrotransport enterprise, organizational and economic mechanism, estimation of development, internal mechanism, external environment, management.

СИДОРЕНКО Юлія Вікторівна

**ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск:

д.т.н., проф. В.І.Торкатюк

Підп. до друку 23.01.2013 р.
Друк на ризографі
Зам. № 8771

Формат 60x84 / 16
Ум. друк. арк. 0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.